

کارگاه ملی پیشرفتهای جمهوری اسلامی
ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و
رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳

(تهران ، ۱۵ آذر ماه ۱۳۸۹)

Tehran Cluster Office

کمیسیون ملی یونسکو-ایران

زمستان ۱۳۸۹

گزارش نهایی

کارگاه ملی پیشرفت های جمهوری اسلامی ایران در

زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری

تا پایان ۲۰۱۳

زیر نظر :

خانم دکتر محب حسینی

تهیه و تنظیم:

پیمانه پورهادی

کمیسیون ملی یونسکو- ایران

زمستان ۱۳۸۹

فهرست مطالب

پیشگفتار	۲
----------------	---

گزارش جلسات

الف. جلسه افتتاحیه	۳
--------------------------	---

ب. جلسات کاری	۴
---------------------	---

۱- آموزش برای توسعه پایدار در راهبردها و سیاست گذاری های کلان کشور	۴
۲- ادغام آموزش برای توسعه پایدار در طرح ها و برنامه های نهادهای متولی آموزش کشور	۱۰
۳- جنبه های زیست محیطی آموزش برای توسعه پایدار	۱۵
۴- آموزش برای توسعه پایدار: کودکان، نوجوانان و جوانان	۱۶
۵- آموزش برای توسعه پایدار: کودکان، نوجوانان و جوانان	۱۶

ج. جلسه اختتامیه	۱۷
------------------------	----

جلسه تخصصی اعضای هیات رئیسه: طرح چالش ها و نقاط ضعف و قوت آموزش برای توسعه پایدار در ایران و ارائه راهکارها و رهنمودهای پیشنهادی و جلسه پرسش و پاسخ (دانشگاهیان، نهادهای جامعه مدنی، متخصصان و صاحب نظران)

جمع بندی مباحث و توصیه ها	۱۸
---------------------------------	----

ضمائم.....	۲۳
------------	----

ضمیمه ۱. برنامه کار کارگاه	۲۴
----------------------------------	----

ضمیمه ۲. بروشور کارگاه	۲۷
------------------------------	----

ضمیمه ۳. فهرست شرکت کنندگان در کارگاه	۳۰
---	----

پیشگفتار

در چارچوب فعالیت‌های مربوط به اجرای برنامه‌های دهه آموزش برای توسعه پایدار ملل متحد در ایران (۲۰۱۴-۲۰۰۵)، طبق توافقاتی که بین بخش آموزش کمیسیون ملی یونسکو در ایران و واحد آموزش دفتر منطقه ای یونسکو در تهران در بهار ۲۰۱۰ صورت پذیرفت، قرار شد با توجه به مدت زمان باقیمانده تا پایان دهه آموزش برای توسعه پایدار، یکسری از فعالیت‌ها در زمینه آموزش برای توسعه پایدار در کشور صورت پذیرد. از جمله این اقدامات، برگزاری کارگاه ملی پیشرفت‌های جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳، در تاریخ ۱۵ آذرماه ۱۳۸۹ در تهران بود. هدف از برگزاری این کارگاه که با شرکت ۴۰ نفر از متخصصان و نمایندگان وزارتخانه‌ها و نهادهای دست‌اندرکار آموزش برای توسعه پایدار در ایران صورت پذیرفت عبارت بود از: ارزیابی فعالیت‌های انجام شده از آغاز دهه آموزش برای توسعه پایدار و طراحی فعالیت‌ها برای نیمه دوم دهه، ارتقای رویکرد بین‌بخشی در زمینه اجرای برنامه‌های آموزش برای توسعه پایدار (آموزش، علوم، فرهنگ، و ارتباطات)، تقویت ارتباط و همکاری بین نهادهای درخصوص آموزش برای توسعه پایدار در بین نهادهای دولتی، رسانه‌ها، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای جامعه مدنی و مستندسازی اقدامات و فعالیت‌های انجام شده در زمینه آموزش برای توسعه پایدار در ایران.

این کارگاه شامل یک جلسه افتتاحیه و ۵ جلسه کاری با موضوعات: ۱- آموزش برای توسعه پایدار در راهبردها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشور، ۲- ادغام آموزش برای توسعه پایدار در طرح‌ها و برنامه‌های نهادهای متولی آموزش کشور، ۳- جنبه‌های زیست‌محیطی آموزش برای توسعه پایدار، ۴- آموزش برای توسعه پایدار و نهادهای اجتماعی و مدنی، و ۵- آموزش برای توسعه پایدار، کودکان، نوجوانان و جوانان بود. نمایندگان سازمان‌ها و نهادهای در جلسات کاری این نشست، دستاوردها و اقدامات انجام شده در نهادهای خود را در زمینه آموزش برای توسعه پایدار به بحث و تبادل نظر گذاشتند.

درخاتمه کارگاه، یک جلسه تخصصی و بحث و نقد بین اعضای پانل و شرکت‌کنندگان در کارگاه، برگزار شد که در آن چالش‌ها و نقاط ضعف و قوت آموزش برای توسعه پایدار در ایران مطرح گردید. سرانجام در جلسه اختتامیه، جمع‌بندی و توصیه‌های کارگاه تهیه شد که جهت اقدام در سیاست‌گذاری‌های آتی به نهادهای ذیربط ارسال گردید. امید است که گزارش حاضر بتواند گامی موثر در جهت پیشبرد و ترویج فعالیت‌های آموزش برای توسعه پایدار در ایران و تعیین مسیری راهبردی برای تسریع تحقق اهداف آن طی سال‌های پیش رو تا پایان دهه در کشور باشد.

گزارش جلسات

الف: جلسه افتتاحیه

جلسه افتتاحیه کارگاه با سخنان آقای دکتر سعیدآبادی دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو آغاز شد. ایشان ضمن خوشامدگویی به حاضرین جلسه، درخصوص مفهوم دهه آموزش پایدار اظهار داشت: "توسعه پایدار

توسعه ای است که بدون خدشه دار کردن ضرورت ها و نیازهای نسل امروز، احتیاجات و نیازهای آن را رفع می کند. هدف از آموزش برای توسعه پایدار، توانمندسازی مردم و جامعه در فهم و درک مسئولیت پذیری و داشتن مسئولیت برای ایجاد آینده ای پایدار است". وی آموزش را ابزار ضروری و موضوع محوری برای توسعه پایدار دانست و افزود: "لازمه آموزش برای توسعه پایدار این است که اولاً به دانش آموزان و جوانان به گونه ای آموزش دهیم که بتوانند از آینده تصویر بهتری ترسیم نمایند، دوم اینکه آموزش در حوزه توسعه پایدار باید با تفکر نقادانه همراه باشد، یعنی باید بستری فراهم شود تا مردم در سطوح مختلف و با توانمندی های متفاوت بتوانند قدرت تفکر نقادانه داشته باشند، سوم اینکه لازمه این نوع آموزش، ایجاد تفکر سیستمی است؛ بدین معنی که بین سازمان ها و نهادهای ذیربط هم افزایی ایجاد شود؛ زیرا توسعه پایدار، مفهومی چند بخشی است و به این دلیل نیازمند فهم و درک بین بخشی و بین سازمانی است". ایشان در ادامه، ایجاد مشارکت و همکاری درون سازمانی، مشارکت در تصمیم گیری و تصمیم سازی، آگاه سازی و مسئولیت پذیری، داشتن تفکر بومی و محلی همراه با چشم انداز جهانی و نیز توجه به یادگیری مادام العمر را از دیگر اقتضات آموزش برای توسعه پایدار برشمرد.

دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو، عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی را از ارکان توسعه پایدار عنوان کرد و افزود: "با توجه به مطالعات یونسکو در منطقه آسیا و اقیانوسیه، در حوزه اجتماعی: حاکمیت مناسب، تساوی جنسیتی، صلح، حقوق بشر، دسترسی به آموزش، مبارزه با مواد مخدر، و در حوزه فرهنگ: حفظ میراث فرهنگی، دانش سنتی و بومی، و در حوزه اقتصاد: شهرنشینی، فقر و امنیت غذایی و در حوزه محیط زیست: تغییرات آب و هوا، و بلایای طبیعی از اولویت های توسعه پایدار به شمار می روند". ایشان در ادامه سیاست گذاری و قانونگذاری در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و اجرای سیاست ها و آئین نامه ها، افزایش توانمندی مربیان و معلمان و کادر آموزشی که می خواهند در حوزه آموزش برای توسعه پایدار آموزش دهند، و نیز افزایش آگاهی عمومی در خصوص توسعه پایدار از طریق یادگیری رسمی و غیر رسمی و افزایش پژوهش و توسعه و مستند سازی از این تحقیقات را از عوامل تقویت کننده چارچوب و ساختار توسعه پایدار برشمرد و وجود ارگان ها و سازمان هایی برای آموزش ب رای توسعه پایدار، ایجاد همکاری های بین بخشی و بین سازمانی برای توسعه پایدار، استفاده از دانش بومی و سنتی و سرمایه گذاری برای آموزش معلمان را از الزامات تقویت توسعه پایدار عنوان کرد.

پس از جلسه افتتاحیه، جلسات کاری کارگاه با پنج موضوع: ۱- آموزش برای توسعه پایدار در راهبردها و سیاست گذاری های کلان کشور ۲- ادغام آموزش برای توسعه پایدار در طرح ها و برنامه های نهادهای متولی آموزش کشور ۳- جنبه های زیست محیطی آموزش برای توسعه پایدار ۴- آموزش برای توسعه پایدار و نهادهای اجتماعی و مدنی، و ۵- آموزش برای توسعه پایدار: کودکان، نوجوانان و جوانان آغاز شد که گزارش این جلسات به طور مختصر در زیر آورده می شود

ب- جلسات کاری

۱- آموزش برای توسعه پایدار در راهبردها و سیاست گذاری های کلان کشور

اولین سخنران این جلسه، آقای محسنی نیا، سرپرست دفتر برنامه ریزی فرهنگی و آموزشی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری بود که در مورد مفاهیم، جهت گیری ها و توصیه های مربوط به آموزش برای توسعه پایدار سخنرانی کرد.

ایشان با استناد به تعریف یونسکو از توسعه پایدار (۱۹۹۷)، اصول توسعه پایدار را به شرح زیر برشمرد:

- انسان و ارتقای ظرفیت های انسانی به منزله محور اصلی توسعه
- کیفیت بهتر زندگی برای همه
- تکیه بر مشارکت و استقرار نهادهای دموکراتیک
- تکیه بر اخلاق، معنویت، خلاقیت و مسئولیت پذیری اجتماعی
- پذیرش تنوع نژادی و قومی به منزله فضیلت و تکیه بر همبستگی اجتماعی

ارتقای ظرفیت های تولید، انتقال، جذب و کاربرد علم و استفاده از فناوری های مناسب در راستای تسهیل و تسریع جریان رشد پایدار و توسعه عادلانه با استفاده از طبیعت و منابع طبیعی در حد بهینه و مطلوب وبدون خدشه و لطمه به ظرفیت های باززایی اکوسیستم ها سپس با تاکید بر سه بعد متوازن توسعه پایدار (جامعه، محیط زیست و اقتصاد)، عناصر و ابعاد توسعه پایدار را شامل ویژگی های سیاسی، اجتماعی- فرهنگی، نهادی، اقتصادی، اکولوژیک، تکنولوژیک و بازیگران توسعه پایدار را دولت، بخش خصوصی، و جامعه مدنی دانست.

آقای محسنی نیا در ادامه، جهت گیری های اساسی در بخش آموزش و پرورش در برنامه های سوم و چهارم توسعه (در راستای اهداف توسعه پایدار) را، به شرح زیر عنوان کرد:

الف: جهت گیری های اساسی بخش آموزش و پرورش در برنامه سوم توسعه:

- ۱- پوشش همگانی افراد لازم التعلیم در آموزش و پرورش و کاهش مؤثر بیسوادی
- ۲- ارتقای کیفیت آموزش و پرورش

ب - جهت گیری های اساسی بخش آموزش و پرورش در برنامه چهارم توسعه:

- ۱- ایجاد فرصتهای برابر یادگیری و دسترسی به آموزش و پرورش برای همه
- ۲- ارتقای کیفیت آموزش و پرورش.

سرپرست دفتر برنامه ریزی فرهنگی و آموزشی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری در خاتمه سخنان خود ۱۴ محور را جهت تحقق توسعه پایدار از طریق آموزش به شرح زیر، مطرح کرد:

- ۱- بسط و گسترش و فراهم آوردن فرصتهای برابر آموزشی در تمامی سطوح آموزشی و با کیفیت
- ۲- افزایش درک و آگاهی های عمومی از توسعه پایدار

- ۳- ایجاد شبکه های آموزشی برای تبیین جنبه های مختلف توسعه پایدار در سطح اساتید، دانشجویان، معلمان، دانش آموزان، خانواده ها، جوامع محلی، بخش های تولیدی و تجاری
- ۴- تغییر مواد و محتوای برنامه های درسی با رویکرد توسعه پایدار
- ۵- اجرای برنامه های آموزشی مکمل برای تبیین مفاد اساسی توسعه پایدار
- ۶- برگزاری دوره ها و همایش های آموزشی در سطوح مختلف : مدیران (تصمیم گیران)، تصمیم سازان (سیاستگذاران) و مجریان برای تبیین مفاد توسعه پایدار
- ۷- توجه به آموزش های غیر رسمی و یادگیری در محل کار مبتنی بر توسعه پایدار
- ۸- انجام مطالعات و بررسی ها و توسعه فعالیت های پژوهشی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار
- ۹- ترویج و ترغیب به کسب تخصص علمی و پژوهشی و تولید دانش جدید در زمینه آموزش برای توسعه پایدار از طریق درگیر کردن مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی کشور
- ۱۰- اجرای پروژه های میدانی برای رفع کاستی های موجود در زمینه تحقق اهداف توسعه پایدار
- ۱۱- تغییر دادن سمت و سوی برنامه های اجرایی آموزشی در راستای توسعه پایدار؛
- ۱۲- ایجاد برنامه های اجرایی آموزشی برای تمامی بخش های خصوصی و جامعه مدنی.
- ۱۳- توسعه مراکز منطقه ای مهارت سازی برای آموزش برای توسعه پایدار و توسعه شبکه ارتباطی میان آنها
- ۱۴- تقویت اقدامات آموزش برای توسعه پایدار در مؤسسات آموزش عالی
- ۱۵- توجه به آموزش و یادگیری مادام العمر

دومین سخنران این جلسه آقای دکتر ثمربخش، مسئول واحد آموزش دفتر منطقه ای یونسکو در تهران بود که در مورد اقدامات دفتر منطقه ای یونسکو در تهران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار با تمرکز بر آموزش کیفی صحبت کرد. ایشان اظهار داشت: "هدف از توسعه پایدار، ایجاد جهانی بهتر است که در آن همه از آموزشی مساوی و با کیفیت برخوردار شوند، همدیگر را بپذیرند و به ارزش های انسانی احترام بگذارند. در سال ۲۰۰۵ با همکاری وزارت آموزش و پرورش، دفتر منطقه ای یونسکو، کمیسیون ملی و نهادهای ذیربط نظیر دفتر ریاست جمهوری، کمیته ملی آموزش برای توسعه پایدار در ایران تشکیل شد. در همین سال و اوایل ۲۰۰۶ از توان سازمان محیط زیست و آموزش عالی برای آموزش برای توسعه پایدار استفاده شد. اما روح این فعالیت ها به کندی گرائید". مسئول بخش واحد آموزش دفتر منطقه ای یونسکو در تهران، به وزارت آموزش و پرورش به عنوان نهاد اصلی آموزش برای توسعه پایدار اشاره کرد و افزود: "آموزش برای توسعه پایدار باید از پیش از دبستان در دستور کار این وزارت قرار گیرد". ایشان در ادامه به برنامه آموزش برای همه و دهه سواد آموزی ملل متحد اشاره کرد و اظهار داشت: "برای توسعه پایدار باید به مفهوم سوادآموزی پرداخت. در جهان امروز سواد فراتر از یادگیری الفبای یادگیری است. سواد یعنی درک در کنار یکدیگر زیستن". ایشان در خاتمه، ایجاد تفکر خلاق و توانایی به کودکان را اساس ایجاد جامعه ای پایدار دانست.

آخرین سخنران این جلسه، خانم دکتر محب حسینی، مدیر گروه آموزش کمیسیون ملی یونسکو در ایران بود که گزارش طرح پژوهشی "تحلیل برنامه ها و سیاست های فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی ایران در

برنامه چهارم با توجه به اهداف طرح اجرایی دهه ملل متحد برای آموزش در خدمت توسعه پایدار (۲۰۱۴-۲۰۵۰) و همچنین فعالیتهای کمیسیون ملی یونسکو در زمینه آموزش برای توسعه پایدار را مطرح کرد ایشان در خصوص چارچوب نظری طرح، ضمن استناد به تعریف کمیسیون برات لند در مورد توسعه پایدار (۱۹۸۷)، اظهار داشت: "در این پژوهش که با همکاری کمیسیون ملی یونسکو و موسسه توسعه روستایی ایران انجام شد، عناصر مهم در توسعه پایدار: توسعه، پایداری، اجزاء و عناصر میان نسلی در نظر گرفته شدند و حوزه های پایداری: طبیعت، نظامهای پشتیبان و اجتماع، و حوزه های اندیشه ای: مردم، جامعه، اقتصاد و توسعه بودند. در چارچوب نظری طرح همچنین حوزه های عمل مربوط به آموزش برای توسعه پایدار (مطابق با دستور کار ۲۱ اجلاس ریو) و نیز اهداف دهه آموزش برای توسعه پایدار ملل متحد به عنوان چارچوب اصلی در نظر گرفته شدند."

"سوال اصلی طرح این بود که کشور ما در برنامه های پنج ساله، خصوصاً برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی چه اهداف، سیاست ها و اقدامات اجرایی را در فرآیند آموزش برای توسعه پایدار و در دهه ۲۰۱۴-۲۰۵۰ دنبال کرده و می کند؟ روش شناسی که در این طرح به کار رفت شامل روش های اسنادی، تجربی (تحلیل محتوا و استفاده از تکنیک SWOT)، تطبیقی، توصیفی و تحلیلی بود."

نتایج مطالعات اسنادی: یافته ها نشان می دهد که بر اساس اهداف دهه آموزش برای توسعه پایدار و راهبردهای ترسیم شده دهه، از جمله راهبرد تحقیق و توسعه، برنامه چهارم از جمله ارتقای سطح جامعه اطلاعاتی، علمی و فناوری و دسترسی برابر به محصولات علمی و اطلاعاتی برای کلیه افراد جامعه، زمینه های لازم آموزش برای توسعه پایدار را دنبال کرده است و تعمیق و تحقق اقتصاد دانایی محور را زمینه مناسب برای مشارکت بیشتر در فرآیند توسعه قلمداد کرده است. رویکرد آموزشی برنامه چهارم در آموزش عمومی، آموزش و پرورش رسمی و آموزش عالی با رویکرد دهه همسویی و سازگاری دارد.

تحلیل محتوایی برنامه چهارم: با عنایت به مبانی نظری و وضعیت آموزش برای توسعه پایدار در برنامه چهارم، یافته های حاصل از آن در راستای تعریف سازمان ملل با تاکید بر آموزش بر مبنای سه حوزه کلیدی و راهبردی آن (اجتماعی، اقتصادی و محیطی) است. در کل، بررسی محتوایی هشت جلد از مستندات برنامه چهارم توسعه نشان داد که ۱۵۳ عبارت مرتبط با آموزش و حفظ محیط زیست در ابعاد پنجگانه توسعه پایدار که مولفه های اصلی روائی پژوهش هستند، به کار رفته است. این مولفه ها عبارتند از: ۱- پایداری زیست محیطی، ۲- محیط زیست و پایداری اجتماعی، ۳- محیط زیست و پایداری اقتصادی، ۴- محیط زیست و پایداری نهادی، ۵- محیط زیست و پایداری فضایی - کالبدی. یافته ها نشان می دهد که بیشترین فراوانی ها از نظر عبارتهای مرتبط، در بعد پایداری زیست محیطی با ۷۴ فراوانی، نشان از جهت گیری برنامه در راستای توسعه پایدار و حفظ محیط زیست بوده است. در رده دوم، محیط زیست و پایداری اجتماعی با فراوانی ۵۸ در رده بعدی قرار دارد و بعد نهادی فضایی و کالبدی، نسبت به سایر ابعاد کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

مطالعه میدانی: نتایج بررسی از اساتید دانشگاهها (۳۰ نفر) و کارشناسان سازمانها و نهادها (۳۰ نفر) به منظور ارزیابی برنامه و ترسیم مدل راهبردی آموزش برای توسعه پایدار:

۱- در مورد میزان توجه به اهداف دهه در برنامه چهارم، اساتید معتقد بودند که حرکت در چارچوب اهداف دهه آغاز مسیری جدید در برنامه ریزی کشور می باشد که از برنامه چهارم شروع شده است و کارشناسان نیز بر این باور بودند که اهداف دهه در برنامه چهارم مورد توجه قرار گرفته است.

۲- در مورد موثر بودن آموزش رسمی و غیر رسمی، اساتید معتقد بودند که شیوه ها و نوع آموزش باید متناسب با اقشار جامعه از تنوع برخوردار باشد و کارشناسان نیز معتقد بودند که دو شیوه آموزش مکمل هستند.

۳- در خصوص عملیاتی شدن اهداف دهه در ایران و اولویت بندی آن، دیدگاه دو گروه عبارتست از:

آموزش و یادگیری به عنوان یک پیشه در توسعه پایدار نقشی کانونی یابد، تسهیل ارتباطات و شبکه ای کردن، مبادله و کنش متقابل میان ذینفع ها، فراهم کردن فضا و فرصتی برای بهتر کردن حرکت در همه اشکال یادگیری و آگاهی های عمومی در چارچوب توسعه پایدار، ارتقای کیفی، سریع و پرشتاب آموزش و یادگیری در تعلیم و تربیت برای توسعه پایدار، گسترش راهبردها در همه سطوح برای تقویت ظرفیت در آموزش برای توسعه پایدار

بررسی تطبیقی: در این قسمت همه اسناد برنامه چهارم بازخوانی شد و بندهای مرتبط با آموزش و توسعه پایدار به صورت جداگانه در قالب مولفه های پنج گانه و شاخص های آنها بر اساس محورهای بحث استخراج گردید و به صورت جدول دسته بندی گردید. یافته های تطبیقی بر اساس مستندات نشان می دهد که برنامه چهارم حداقل از بعد سیاست گذاری و قانونی، زمینه های توجه به ارزش ها و اصول بنیادین توسعه پایدار را فراهم کرده است.

با این وجود، به لحاظ شیوه برنامه ریزی از بالا به پایین و بخشی بودن برنامه، زمینه های محلی (توسعه محلی و توانمندسازی) هنوز نهادینه نشده است و آوردن جهان واقعی در برنامه یعنی ساخت برنامه توسط جامعه در حالت حداقلی قرار دارد و هنوز برنامه به صورت الگویی پلی یادگیری در نیامده است.

در خاتمه این طرح پژوهشی، یک میزگرد تخصصی با همکاری متخصصان و کارشناسان طرح در دانشگاه تهران تشکیل شد که در مورد نقاط ضعف و قوت برنامه در انطباق با اهداف طرح اجرایی دهه ملل متحد برای آموزش در خدمت توسعه پایدار، جمع بندی و توصیه های زیر را ارائه داد:

جنبه های مثبت: سرمایه انسانی، رکن اساسی توسعه پایدار، آموزش عامل کلیدی و موثر در توسعه پایدار، تاکید بر وابستگی متقابل سه عنصر (محیط، جامعه و فرهنگ، اقتصاد)، توجه به آموزشهای رسمی و غیر رسمی و وجود شبکه های اطلاع رسانی، داناچی محوری، رکن اساسی توسعه پایدار.

جنبه های ضعف برنامه: عدم انطباق کامل شیوه های آموزش توسعه پایدار در برنامه چهارم با گروه های هدف، ضعف مبانی نظری و اندیشه ای، حاکمیت انگاره ها و روشهای سنتی آموزش، کم توجهی به دانش

بومی و تلفیق آن با دانش رسمی، ضعف زیر ساختهای آموزشی توسعه پایدار، پیوند ضعیف موسسات علمی - تحقیقاتی، جامعه دانشگاهی و مردم، غلبه نظام برنامه ریزی متمرکز و از بالا به پایین

پیشنهادهای: تقویت مبانی اندیشه ای و نظری توسعه به ویژه در متون و مستندات برنامه چهارم، تغییر و تحول راهبردی در انگاره های حاکم و راهبردهای آموزش، تغییر رویکرد از روش شناسی سنتی آموزش توسعه پایدار به روش شناسی نوین، حرکت و شتاب از برنامه ریزی متمرکز و بالادستی به برنامه ریزی مشارکتی و مردم گرا، توجه و تاکید بر رویکرد نهادگرایی به ویژه نهادگرایی آموزشی و شبکه ای کردن و خوشه ای کردن نظامهای آموزشی توسعه پایدار به منظور تسهیل شبکه ها، پیوندها، مبادله ها و کنش متقابل میان ذینفعان و....

مدیر گروه آموزش کمیسیون ملی درخصوص فعالیت های کمیسیون ملی یونسکو در زمینه آموزش برای توسعه پایدار اظهار داشت: فعالیتهای کمیسیون ملی یونسکو از آغاز دهه، اطلاع رسانی، ترجمه برنامه ها و طرح عمل دهه و انعکاس آن به نهادهای ذیربط و اجرای طرحهای پژوهشی و مشارکت در برگزاری گردهمائی ها بوده است. به طور کلی ۴۱ طرح در کمیسیون ملی توسط ۵ گروه تخصصی انجام پذیرفته است که شامل گردهمایی ها و یک طرح پژوهشی بین رشته ای بود.

توزیع فعالیتهای مربوط به آموزش برای توسعه پایدار، مطابق با اولویتهای موضوعی به شرح زیر بوده است:

اولویتهای اجتماعی (۱۸ مورد) ۴۴٪، اولویتهای زیست محیطی (۸ مورد) ۱۹/۵٪، اولویتهای فرهنگی (۱۱ مورد) ۲۷٪، اولویتهای اقتصادی (۳ مورد) ۷٪، طرح پژوهشی بین بخشی و بین رشته ای (۱ مورد) ۵/۲٪.

۲-ادغام آموزش برای توسعه پایدار در طرح ها و برنامه های نهادهای متولی آموزش کشور

آقای دکتر کریمی، معاون مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش اولین سخنران این جلسه بود که در مورد برنامه های درسی، سیاست های مربوط به معلمان و طرح ها و برنامه های وزارت آموزش و پرورش در زمینه آموزش برای توسعه پایدار صحبت کرد. ایشان اهم فعالیتهای وزارت آموزش و پرورش را از آغاز دهه به شرح ذیل برشمرد:

برگزاری «همایش ملی نقش آموزش و پرورش در توسعه پایدار»

- ایجاد دبیر خانه ملی هماهنگی آموزش برای توسعه پایدار (۲۳-۲۲ مهر ماه ۸۳ در نوشهر)

- برگزاری اولین کنفرانس ملی و بین المللی نقش آموزش در توسعه پایدار در ایران ۱۳۸۵

- اعزام کارشناسان و مدیران ارشد وزارت آموزش و پرورش به ژاپن و کره در راستای برنامه های آموزش برای توسعه پایدار

- تهیه گزارش ملی وضعیت آموزش تفاهم بین المللی در ایران و ارائه آن در کنفرانس منطقه ای در سری لانکا (۱۳۸۷)

- برگزاری کارگاه ملی و منطقه ای توسعه پایدار در ایران (۱۳۸۸)

- حضور هیات وزارت آموزش و پرورش در کنفرانس بین المللی توسعه پایدار در آلمان (۱۳۸۸)

- کارگاه منطقه ای هماهنگی و ظرفیت سازی آموزش برای توسعه پایدار با حضور کشورهای

افغانستان، ایران، پاکستان و ترکمنستان (۶-۵ اردیبهشت ماه ۸۸) در تهران

- اعزام مدیران و معلمان مدارس برای شرکت در کارگاههای منطقه ای واقع در مرکز تفاهم بین المللی آسیا و اقیانوسیه در کره

- توسعه و ترویج مفاهیم مرتبط با آموزش برای توسعه پایدار از طریق مدارس عضو شبکه مدارس مرتبط با یونسکو در ایران (ASP)

- برگزاری کنفرانس معلمان ایران و آلمان با حضور ۲۰ معلم آلمانی و شرکت در کارگاههای مشترک با معلمان ایرانی و بحث و گفتگو در خصوص موضوعات مرتبط با انرژی های پاک در سال

۱۳۸۹

- ترجمه کلیه اسناد و گزارش های بین المللی مرتبط با آموزش برای توسعه پایدار و توزیع و انتشار آنها

ایشان در ادامه در خصوص برنامه های ویژه مدارس و دانش آموزان در زمینه توسعه پایدار افزود :

"دانش آموزان سرمایه های انسانی ارزشمندی برای توسعه پایدار به شمار می آیند. همه ساله برنامه هایی با مشارکت دانش آموزان به اجرا در می آید که سازمانهای دولتی نیز در آن سهیم هستند. مشارکت در برنامه های زیست محیطی، حفاظت از محیط زیست، درختکاری، شرکت در پروژه های بین المللی و منطقه ای، انجام تحقیقات کتابخانه ای و میدانی توسط دانش آموزان و مدارس، تهیه روزنامه های دیواری با موضوعات حفظ محیط زیست، مقابله با اثرات گرم شدن کره زمین، نقش اهمیت استفاده از انرژی های پاک، الگوهای تولید و مصرف پایدار و بازیافت از موضوعات مهمی است که در برنامه های دانش آموزان مورد توجه قرار می گیرد. در حال حاضر، بسیاری از نوجوانانی که آموزش های توسعه پایدار را گذرانده اند، به حامیان محیط زیست تبدیل شده اند. آنها در خانواده های خود نیز تأثیر گذار بوده و دگرگونی های قابل توجهی را در شیوه های زندگی و مصرف خانواده های خود به وجود آورده اند. تبادل گروههای دانش آموزی و ایجاد شبکه های بین کشوری، منطقه ای و بین المللی و مشارکت در مسابقات و رقابت های مختلف در قالب نقاشی، عکاسی، مقاله نویسی و غیره ویژه دانش آموزان مختلف نیز از سایر فعالیت ها می باشد."

ایشان در ادامه در خصوص طرح های پژوهشی و نیز برنامه ریزی درسی اظهار داشت : "ترجمه و تدوین کتابی با عنوان " دهه سازمان ملل برای نقش آموزش در توسعه پایدار " و انتشار آن و پیشنهاد طرح پژوهشی «بررسی عملکرد وزارت آموزش و پرورش در مورد نقش آموزش در توسعه پایدار» در دستور کار کمیته پژوهشی وزارت متبوع قرار دارد. در زمینه برنامه ریزی درسی، محتوای آموزشی معنادار دارای طیف وسیعی است و از تضمین دانش کافی زبانی (شامل زبان مادری) ریاضیات و علوم تا آموزش ارزش های احترام به حقوق بشر، نوع و مهارت های اجتماعی گسترده است. با وجود آنکه رویکرد مورد استفاده برای آموزش پایدار باید رویکردی کل گرا باشد و در تمامی اجزاء و برنامه های آموزشی رسوخ نماید، مشاهده می شود که برنامه درسی مدارس اولین هدف برنامه های آموزش برای توسعه پایدار است که معمولاً در دستور کار وزارت آموزش و پرورش وجود دارد. در ایران نیز محتوا و کتب درسی مدارس در تمامی سطوح و مقاطع تحصیلی سرشار از مفاهیم و موضوعاتی است که در ارتباط با سه حوزه اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی است و فراوانی این گونه مطالب که به تدریج در متن برنامه های درسی گنجانده شده است طی سالهای اخیر به نحو چشمگیری افزایش یافته است و نیازمند یک تحلیل محتوای علمی است ". ایشان در ادامه در بیان مقوله آموزش معلمان اظهارداشت : "در حال حاضر تعداد ۴۰ واحد عمومی و ۶۰ واحد تخصصی از محتوای آموزش ضمن خدمت معلمان به موضوعات توسعه پایدار اختصاص یافته است".

دکتر کریمی در خاتمه، چشم انداز های آتی وزارت آموزش و پرورش را در خصوص آموزش برای توسعه پایدار به شرح زیر اعلام کرد : جهت گیری مجدد برنامه های درسی به سمت آموزش توسعه پایدار، تغییر رویکرد سنتی متمرکز بر تلفیق آموزش برای توسعه پایدار در موضوعات درسی به سمت رویکرد مدرسه محور whole-school approach، تقویت سایر ابعاد اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی در کنار ابعاد زیست محیطی در برنامه ریزی های آموزشی، و توسعه و تقویت همکاریهای بین بخشی و پروژه های چند سرپرستی (multi-stakeholders)، از چشم اندازهای این وزارت به شمار می رود.

دومین سخنران این بخش، آقای دکتر ذاکر صالحی، مدیر گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی بود که در مورد آموزش عالی و توسعه پایدار در ایران صحبت کرد.

ایشان در آغاز، محورهای مورد بحث خود را به شرح زیر عنوان کرد : "حکمرانی خوب در آموزش عالی (شامل: حق بر آموزش عالی، حاکمیت قانون، نظامهای مشارکتی، خودمختاری دانشگاهی)، تنوع دسترسی به آموزش عالی، توسعه حق دسترسی، مشارکت بخش غیر دولتی، کاهش شکاف جنسیتی، تنوع فرهنگی و زبانی، و آموزش عالی و محیط زیست؛ و ابعاد حکمرانی خوب در آموزش عالی را خودمختاری دانشگاهی، آزادی علمی، حکمروایی اعضای هیات علمی، تصمیم سازی مشارکتی بر مبنای شورای ذینفعان (شورای

ذینفعان شامل: نمایندگان اعضای هیات علمی، مسئولان اجرایی دانشگاه، دانشجویان یا خانواده آنان، فارغ التحصیلان، کارفرمایان و تولید کنندگان، دولت و متخصصان آموزش عالی، پاسخگویی و مسئولیت پذیری (داخلی و خارجی)، کارایی و اثربخشی، شفافیت در تصمیم سازی، حاکمیت قانون، عدالت و شناسایی و حل مسائل جامعه برشمرد و افزود: "در مورد حق بر آموزش عالی، مجلس ملی مصوباتی در خصوص قانون تعلیمات اجباری، و قانون تامین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی، دارد و دولت در اصل سوم و سی ام قانون اساسی موظف به فراهم کردن وسایل آموزش و پرورش رایگان حداقل تا پایان دوره متوسطه است.

در زمینه نظام های مشارکتی نیز آیین نامه مدیریت دانشگاهها، مصوب ۱۳۷۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، و شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری (تأسیس ۱۳۸۳) وجود دارد. در مورد خودمختاری دانشگاهی نیز ماده ۱۰ قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به خود مختاری دانشگاهها صراحتا اشاره کرده است. "ایشان در زمینه تنوع دسترسی به آموزش عالی به تنوع در دوره ها (حضور روزانه، حضوری شبانه، نیمه حضوری، مجازی، علمی کاربردی و طرح فراگیر...)، تنوع در محتوا (دانشگاههای معمولی، دانشگاههای اسلامی (امام صادق ع)، علوم اسلامی رضوی، مفید، علوم حدیث، باقرالعلوم و ...)، تنوع از حیث آموزش محوری و پژوهش محوری، تنوع در ماهیت دانشگاه (جامع، صنعتی، علوم انسانی، هنر و ...)، تنوع در مالکیت (دولتی، خصوصی، بخش عمومی)، تنوع جغرافیایی (پایتخت، مرکز استان، شهرستان)، و تنوع در قلمرو (داخلی، شعب بین المللی) اشاره کرد. آقای دکتر ذاکر صالحی در خصوص توسعه حق دسترسی به آموزش، به افزایش چشمگیری تعداد واحد های دانشگاهی و در نتیجه تحول چشمگیر جمعیت دانشگاهی اشاره کرد و افزود: "نرخ متوسط پذیرفته شدگان زن در دانشگاه از سال ۵۷ تا ۸۵ به میزان ۸/۱۷ رشد داشته است که باتوجه به آمارهای دیگری که ارائه شده است، ما شاهد کاهش شکاف جنسیتی در دسترسی به آموزش عالی بوده ایم". ایشان ضمن اشاره به کمک به تنوع فرهنگی و زبانی از طریق اعطای مجوز آموزش زبان های آذری و کردی، اعطای مجوز آموزش گویش های مختلف (گویش سمنانی و ...)، تأسیس موسسات پژوهشی با رویکرد قومی (پژوهشکده کردستان شناسی)، برگزاری سالانه جشنواره فرهنگی هنری اقوام ایرانی در دانشگاهها، انتشار دهها نشریه دانشجویی به زبانهای محلی (از ۳۲۰۰ نشریه تا سال ۱۳۸۷ حدود ۱۰٪ آنها به زبان محلی) را مطرح کرد و در ادامه به مقوله آموزش عالی و محیط زیست اشاره کرد و افزود: "اجرای طرح آمایش سرزمین آموزش عالی در ۳۱ استان کشور با ملاحظه عوامل جمعیتی و زیست محیطی و ...، توسعه دانشکده های منابع طبیعی گرگان و رامین اهواز و ... به دانشگاه مستقل، تأسیس و توسعه رشته عمران - زلزله و عمران - و محیط زیست تا مقطع دکتری، و اعطای مجوز ۵۷ شکل زیست محیطی (کانون) دانشجویی تا سال ۱۳۸۷ از موارد کمک آموزش عالی به مقوله محیط زیست است."

سخنران بعدی این جلسه آقای دکتر انتظاری، نماینده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بود که در خصوص پیشرفت‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در زمینه آموزش علوم پزشکی برای توسعه پایدار صحبت کرد.

آقای دکتر انتظاری ضمن اشاره به دستاوردهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از سال ۵۷ از جمله افزایش سرانه فضای آموزشی از حدود ۱۰ متر به بالاتر از ۱۲.۶ مترمربع در سال ۸۷، اجرای برنامه آموزش مداوم برای فارغ التحصیلان توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی، انطباق آموزش پزشکی با نیازهای اجتماعی (یادگیری در عمل در عرصه خدمات بالینی)، توجه به پژوهش‌های مساله محور (Problem – Centered Research)، و ارتقای شاخص‌های بهداشتی، وضعیت موجود فعالیت‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را به شرح ذیل برشمرد:

- تغییر الگوی بیماری‌ها و مرگ و میر در کشور و به تبع آن تغییر در نیازهای سلامتی و تغییرات در نیازهای آموزشی برای تربیت نیروی انسانی
- افزایش تعداد دانشکده‌ها و دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی در کشور
- افزایش تعداد پزشکان در تمامی سطوح
- افزایش تعداد اعضای هیئت علمی
- افزایش تعداد مقالات و تولیدات علمی کشور

آخرین سخنران این بخش آقای علیرضا حاتم زاده، مدیر کل دفتر بهسازی و نظارت آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای بود که در مورد آموزش برای توسعه پایدار در طرح‌ها و برنامه‌های سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای صحبت کرد.

ایشان در ابتدا با اشاره به وظایف آموزش و تربیت مهارتی و حرفه‌ای اظهار داشت: "فراهم کردن امکانات مربوط به فراگیری آموزش فنی و حرفه‌ای در سطوح پایه و تخصصی برای متقاضیان اشتغال، بازآموزی و ارتقای مهارت شاغلین در تمامی سطوح، ترویج عدالت در دسترسی گروه‌های مخ‌تلف به آموزش‌های مهارتی، دستیابی به اهداف اقتصادی (حمایت از صنایع دارای اولویت؛ گسترش صادرات؛ جذب سرمایه خارجی ...)، دستیابی به اهداف اجتماعی (پذیرش و همبستگی اجتماعی؛ کاهش جرم^۷ توسعه فرهنگ مهارت آموزی...)، و کاهش مخارج و کمک به اقتصاد خانواده از وظایف آموزش و پرورش حرفه‌ای است."

آقای حاتم زاده در ادامه، شاغلین، دانشجویان و فارغ التحصیلان، روستائیان، زنان، کارجویان، زندانیان و سربازان را از مخاطبین این سازمان بر شمرد و در خصوص راهبردهای نوسازی آموزش‌های مهارتی افزود: "بهبود نظام مدیریت و توسعه نقش ذینفعان آموزش، گسترش منابع مالی، ارتقای کارایی و اثربخشی و توسعه موسسات تکمیلی غیردولتی برای حمایت از عملیات آموزشی و ظرفیت‌سازی از جمله راهبردهایی است که می‌تواند در جهت نوسازی آموزش‌های مهارتی راهگشا باشد."

ایشان در خاتمه در بحث تساوی جنسیتی سهم زنان را در آموزش غی ر دولتی این سازمان ۷۳٪ و در مجموع آموزش دولتی و غیر دولتی ۶۱٪ اعلام کرد و اظهارداشت: " زنان در سال های اخیر بیش از مردان در آموزش فنی و حرفه ای سهمیم بوده اند که بیانگر کاهش نابرابری جنسیتی در این نوع از آموزش در کشور می باشد".

۳- جنبه های زیست محیطی آموزش برای توسعه پایدار

سخنران اصلی این بخش، آقای مهندس زرنندیان- معاون دفتر پژوهش و توسعه پایدار سازمان حفاظت محیط زیست بود که در خصوص فعالیت های سازمان حفاظت محیط زیست در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و دبیرخانه کمیته ملی توسعه پایدار صحبت کرد.

ایشان ضمن اشاره به ساختار و اهداف سازمان محیط زیست در خصوص سیاست ها و راهبردهای سازمان حفاظت محیط زیست در مورد آموزش برای توسعه پایدار زیست محیطی اظهار داشت : " این سازمان فعالیت های زیادی در این مورد انجام داده است که از آن جمله می توان به ارتقای آگاهی های عمومی و دستیابی به توسعه پایدار به منظور حفظ محیط زیست و با تاکید بر گروه های اثرگذار و اولویت دار از طریق تدوین، تصویب و اجرای برنامه جامع آموزش همگانی محیط زیست اشاره کرد . همچنین در این زمینه کارگاههایی برگزار شده است که عبارتند از ۱- شیوه های اجرایی نمودن مدیریت سبز در کشور (با تاکید بر استقرار و بکارگیری الگوها و فناوری های تولید و مصرف پایدار) ، ۲- شیوه های اطلاع رسانی، آموزش و ترویج الگوهای تولید و مصرف پایدار در جامعه، ۳- معرفی شاخص ها و الگوهای تولید و مصرف پایدار، ۴- بررسی و تحلیل عملکرد ملی در تحقق اهداف توسعه هزاره، ۵- تحلیل جایگاه توسعه پایدار زیست محیطی در روند تجارت جهانی، ۶- بررسی فناوریهای توسعه پایدار در صنعت ساختمان (ساختمان سبز)، ۷- مجموعه کارگاههای آموزش اقتصاد محیط زیست با رویکرد توسعه پایدار، ۸- کارگاه آموزش برای توسعه پایدار ویژه کارشناسان استانی و ستادی، ۹- کارگاه بررسی اندیشه های دینی و فلسفی اسلام در زمینه توسعه پایدار (قم) ، ۱۰- کارگاه بررسی مفاهیم الگو های تولید و مصرف پایدار از نگاه دین اسلام، و ۱۱- کارگاه بررسی فرصتها و چالشهای حضور ایران در مجامع بین المللی توسعه پایدار CSD، اشاره کرد". ایشان در ادامه افزود: " از فعالیت های دیگر سازمان در حوزه شاخص های عملکرد زیست محیطی، موارد زیر است: بررسی و مطالعات تطبیقی، مقایسه شاخص ها در سالهای متوالی ۲۰۰۶، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰، ۲- آنالیز و تجزیه و تحلیل دلایل تغییرات در رتبه عملکرد زیست محیطی ایران، طرح موضوع د ر شورای راهبردی محیط زیست و توسعه پایدار، ارائه پیشنهادات و هماهنگی فرابخشی جهت بهبود وضعیت، و برنامه ریزی جهت برگزاری کارگاه آموزشی EPI برای وزارتخانه های ذیربط

۴. آموزش برای توسعه پایدار و نهادهای اجتماعی و مدنی

سخنران اصلی این بخش، آقای دکتر غفارزاده، نماینده انجمن متخصصان محیط زیست ایران بود که در مورد فعالیت های انجمن محیط زیست در زمینه آموزش برای توسعه پایدار صحبت کرد. آقای دکتر غفارزاده ابتدا به تشریح وظایف انجمن از جمله برقراری کارگاه های آموزشی محیط زیست، همایش های دوسالانه ملی، اعطای جایزه به صنایع پاک و ... پرداخت و در ادامه افزود: "توسعه پایدار انسانی دارای سه رکن است که عبارتند از: ۱- رشد اقتصادی مردم ۲- حفظ محیط زیست برای آیندگان و ۳- حق مشارکت مردم در سرنوشت خویش، و باید از ظرفیت های سازمان های غیر دولتی یا به عبارتی سازمان های مردم نهاد در آموزش حفاظت محیط زیست استفاده بیشتر و عملی تری شود". ایشان در خاتمه افزود: "توسعه پایدار بدون دموکراسی غیر ممکن است و سازمان های مربوط به محیط زیست باید به گونه ای از محیط زیست حفاظت کنند که باعث محدودیت توسعه نشوند".

۵- آموزش برای توسعه پایدار: کودکان، نوجوانان، و جوانان

سخنرانان اصلی این بخش، خانم عبدالصالحی از مجتمع شهید مهدوی و خانم حاجی آقازاده از دبیرستان امام مهدی بودند که به نمایندگی از مدارس مرتبط با یونسکو در تهران صحبت کردند و فعالیت های انجام شده در این مدارس در زمینه آموزش برای توسعه پایدار را به طور اجمال به حاضرین معرفی کردند. فعالیت هایی که در این مدارس در زمینه آموزش برای توسعه پایدار صورت گرفته است عبارتند از:

- ۱- آموزش استفاده بهینه از انرژی خورشیدی
- ۲- آموزش درختکاری به دانش آموزان در روز درختکاری
- ۳- بازیافت کاغذ
- ۴- تشکیل سمینار ها و کارگاه های مختلف با هدف حفظ زمین پاک و مبارزه با آلودگی ها
- ۵- ارائه پروژه های دانش آموزی با رعایت استانداردهای علمی، با هدف آموزش برای توسعه پایدار و انجام کارهای عملی مانند بررسی آلودگی آب محل سکونت، حفاظت از اکوسیستم و فضای سبز شهر
- ۶- مشارکت فعال در به اشتراک گذاشتن اطلاعات و تجربیات در زمینه آموزش مسائل زیست محیطی در سایت بین المللی Life Link
- ۷- ایجاد بستر مناسب جهت رعایت بهداشت فردی و سلامت جسمانی دانش آموزان و همکاران

ج. جلسه اختتامیه

جلسه تخصصی اعضای هیات رئیسه : طرح چالش ها و نقاط ضعف و فوق آموزش برای توسعه پایدار در ایران و ارائه راهکارها و رهنمودهای پیشنهادی و جلسه پرسش و پاسخ (دانشگاهیان، نهادهای جامعه مدنی، متخصصان و صاحب نظران)

در این جلسه، در ابتدا هر یک از اعضای پانل در مورد نقاط ضعف و قوت برنامه آموزش برای توسعه پایدار در ایران، صحبت کردند. آقای دکتر توفیقی چالش های آموزش برای توسعه پایدار در نظام آموزشی را با تاکید بر توجه به پایداری و کیفیت آموزش و همچنین فقدان اطلاعات لازم مدیران و تصمیم گیران مطرح کرد، آقای دکتر مکنون، نکاتی در خصوص ضعف پژوهش و عدم توجه به ارزیابی و سنجش شاخص های مختلف پایداری در اجرای برنامه آموزش برای توسعه پایدار در ایران اظهار داشت و آقای دکتر ظهور نیز به ضرورت ایجاد رشته های جدید تحصیلی در حوزه های مختلف علمی با توجه به مباحث توسعه پایدار و استفاده از بهترین تجارب بین المللی در این خصوص اشاره کرد . سپس شرکت کنندگان در کارگاه، نقطه نظرانی در مورد عدم هماهنگی لازم در اجرای برنامه های آموزش برای توسعه پایدار در ایران، فقدان پایداری و هماهنگی در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه ها، عدم توجه به دانش بومی و استفاده از نهادهای مردمی و انجمن های علمی ارائه کردند، پس از آن، اعضای پانل با توجه به مباحث مطروحه در جلسات کاری و نقطه نظرات مطرح شده در این جلسه، مباحث و توصیه های کارگاه را به شرح زیر ارائه دادند

جمع بندی مباحث و توصیه ها

با توجه به مباحث مطروحه و گزارشات ارائه شده توسط نمایندگان وزارتخانه ها ، نهادهای و موسسات دست اندرکار آموزش برای توسعه پایدار و متخصصان و دانشگاهیان در کارگاه ملی پیشرفتهای جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳ ، که در تاریخ ۱۵ آذر ماه ۱۳۸۹ در کمیسیون ملی یونسکو برگزار شد ، جمع بندی موضوعات مطروحه در سه مقوله به شرح زیر می باشد :

الف - مطالعات نظری در زمینه آموزش برای توسعه پایدار

در این بخش ، داده ها نشان می دهد که ادبیات علمی و ترمینولوژیهای بین المللی مربوط به آموزش برای توسعه پایدار در کشور وارد شده و مولفه های نظری مربوط به آموزش برای توسعه پایدار هم در متون مربوط به سیاست گذاریهای کلان کشور وارد شده و هم در دستورالعملهای اجرایی و فعالیتهای سازمانها و نهادهای ادغام گردیده اند. چالش اصلی در این بخش ، پایداری داده های مربوط به مطالعات نظری است که باید به طور متناوب در برنامه ها ملحوظ گردند و با چارچوب عملیاتی و کاربردی برنامه ها ادغام گردند .

ب- اجرای برنامه ها

گزارشات ارائه شده در زمینه فعالیتهای نهادهای آموزش برای توسعه پایدار نشان می دهد که از آغاز دهه تا کنون اقدامات چشمگیری در سطح ملی انجام شده است از جمله توسعه کمی آموزشی، ارتقای دسترسی به آموزش، حذف تفاوتهای جنسیتی در آموزش، متنوع سازی روشها، ساختارها و محتوای آموزشی، توسعه مهارتهای شغلی در آموزش و ارتقای ترویج فرهنگ زیست محیطی. داده ها نشان می دهد که مفهوم توسعه پایدار از محیط زیست طبیعی به سایر زیست بومها از جمله زیست بومهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گسترش پیدا کرده است. بزرگترین چالش در این بخش، بومی کردن نظرات و مفاهیم مربوط به آموزش برای توسعه پایدار و ارائه الگوی ایرانی- اسلامی از مفهوم پیشرفت در زمینه آموزش برای توسعه پایدار است. بخش بسیار زیادی از عملکرد نهادهای فعالیتهای عمومی است. در بسیاری از آنها، عملکردهای عمومی از فعالیتهای ویژه آموزش برای توسعه پایدار تفکیک نشده است. محور کیفیت در آموزش به اندازه کافی مورد توجه قرار نگرفته است. تناسب آموزش با بافت اجتماعی، همچنین آموزشهای اجتماعی کلیه اقشار اجتماعی که باید توسط رسانه ها انجام شود، عملی نشده است. با توجه به جامعیت آموزش برای توسعه پایدار، کل جامعه باید یادگیرنده باشند. ویژگی جامعه یادگیرنده این است که تمام سلولهای اجتماعی به هم یاد بدهند و یاد بگیرند. در چنین جامعه ای آموزش به نسل و قشر خاصی محدود نمی شود، حتی سیاست گذاران، تصمیم گیران و برنامه ریزان نیز باید آموزش لازم را در زمینه آموزش برای توسعه پایدار کسب کنند تا بتوانند آن را در برنامه ریزیها ملحوظ نمایند.

ج- سنجش پیشرفت

داده ها نشان می دهد که در این مقوله فعالیت چندانی در کشور صورت نپذیرفته است. شاخصهای پایداری در کشور طراحی نشده اند تا از طریق آنها بتوان میزان پیشرفت را مورد سنجش و ارزیابی قرار داد. با تعیین شاخصهای پایداری می توان روشهای ناموفق را اصلاح کرد. فرضی که در این زمینه می توان قائل شد، ضعف پژوهش در زمینه مولفه های آموزش برای توسعه پایدار است. سه مفهوم مرتبط با برنامه آموزش برای توسعه پایدار، توسعه، پایداری و ارتباط بین اجزاء و عناصر میان نسلی است. در ارتباط با مفهوم اول، " توسعه"، گامهای بسیاری در کشور در حوزه های مختلف برداشته شده است. در خصوص مقوله دوم، " پایداری"، توجه ویژه ای صورت نپذیرفته است و داده ها نشان می دهد که ارتباط بین اجزاء و عناصر میان نسلی نیز مورد غفلت قرار گرفته است. علاوه بر این، نهاد متولی سنجش پیشرفت در سطح ملی مشخص نیست.

توصیه ها :

۱- آموزش : ادغام آموزش برای توسعه پایدار و موارد مرتبط با آن در کلیه سطوح آموزش رسمی و غیر رسمی در سایه رویکردی منسجم و نظام مند ، به ویژه از طریق تدوین رویکردهای تربیتی موثر ، آموزش معلمان و اساتید دانشگاهها ، طراحی برنامه های جدید درسی (بهبود روشها ، محتوا و اهداف آموزشی) ، ایجاد رشته های جدید دانشگاهی ، یادگیری فنی و حرفه ای ، تقویت پیوند آموزش با جهان کار ، تقویت پیوند میان آموزش رسمی و غیر رسمی ، بسط آموزش برای توسعه به کلیه سطوح آموزش و کاربرد آن در دستیابی به آموزش کیفی . نهادهای متولی آموزش کشور اعم از وزارت آموزش و پرورش ، وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری ، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و سازمان آموزش فنی و حرفه ای دعوت می شوند ، محورهای فوق را در سرلوحه برنامه ریزیهای خود در ارتباط با تقویت برنامه آموزش برای توسعه پایدار در سطح ملی قرار دهند .

۲- پژوهش : با توجه به اینکه از آغاز دهه تاکنون ، فعالیتهای پژوهشی در خصوص مولفه های تشکیل دهنده آموزش برای توسعه پایدار به اندازه کافی صورت پذیرفته است . از وزارت علوم تحقیقات و فناوری ، دانشگاهها و موسسات پژوهشی درخواست می شود در خصوص مولفه های آموزش برای توسعه پایدار پژوهشهای لازم را انجام دهند تا زمینه تحقق تولید دانش به روش شبکه سازی برای توسعه پایدار تحقق بخشیده شود و دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی بتوانند متناسب با زمینه های کاری خود در نقش مراکز نوآوری و مراکز تخصصی برای ایجاد و به اشتراک گذاشتن دانش در زمینه آموزش برای توسعه پایدار فعالیت کنند و با همکاری نهادها و وزار تخانه های مسئول و متولی برنامه (نظیر وزارت آموزش و پرورش ، سازمان حفاظت محیط زیست ، سازمان آموزش فنی و حرفه ای ، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ، سازمان ملی جوانان ، شهرداری و) و نهادهای غیر دولتی و مردمی ، شاخصهای پایداری را در حوزه های اولویت دار از قبیل کیفیت آموزشی ، پایداری یادگیری ، آلودگی آب و هوا ، انرژی ، سلامت ، بهداشت و تغذیه و تهیه نمایند تا زمینه لازم برای سنجش پیشرفت فراهم شود و فعالیتهای اولویت دار تا پایان دهه (۲۰۱۳) تعیین شوند.

۳- افزایش درک و آگاهی های عمومی از توسعه پ ایدار در سطح جامعه : آموزش برای توسعه پایدار و یادگیری مادام العمر به دستیابی به شیوه های زندگی مبتنی بر اقتصاد ، عدالت اجتماعی ، امنیت غذایی ، انسجام اکولوژیکی ، شیوه های پایدار امرار معاش ، احترام به کلیه اشکال زندگی و ارزشهای مهم مرتبط با انسجام اجتماعی و اقدام مشارکت محور می انجامد. به این منظور جلب مشارکت و ارتقای نقش رسانه ها به ویژه صدا و سیما در افزایش درک و آگاهی های عمومی از مسائل مربوط به پایداری ضرورت می یابد . در این میان ، سازمان صدا و سیما با توجه به برد و تنوع مخاطبینی که در سراسر کشور دارد ، می تواند اصلی ترین نهاد جهت آموزش عمومی و فراگیر اجتماعی به منظور انتقال موضوعات و مفاهیم مربوط به آموزش

برای توسعه پایدار محسوب شود که نهایتاً کشور را به ایجاد جامعه ای مقاوم ، سالم و پایدار سوق دهد . از این رو از سازمان صدا و سیما درخواست می شود نقش محوری را در آموزش اجتماعی مربوط به توسعه پایدار به عهده گیرد و با همکاری کمیسیون ملی و نهادهای ذیربط برنامه هایی را در جهت آگاه سازی افکار عمومی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار تهیه و اجرا نماید .

۴- تقویت مشارکت و نقش کلیدی نهادهای جامعه مدنی از جمله انجمن های علمی ، سازمانهای غیر دولتی ، سازمانهای مردم نهاد (سمن) در طراحی ، اجرا و ارزیابی فعالیتهای مربوط به آموزش برای توسعه پایدار . زیر بنای آموزش برای توسعه پایدار ، اصولی هستند که در حمایت از زندگی پایدار ، مردم سالاری و رفاه انسانی تدوین شده اند . حفاظت زیست محیطی و مرمت آثار فرهنگی، حفاظت از منابع طبیعی و استفاده پایدار از آنها ، یافتن راه حل برای الگوهای ناپایدار مصرف و ایجاد جوامع عدالت محور نیاز به درگیر سازی فراگیر اجتماعی دارد که در این میان نهادهای جامعه مدنی با توجه به سازو کارها و مخاطبین ویژه ای که دارند می توانند نقش مهمی در انتقال مفاهیم مربوط به دهه و آموزش مخاطبین ویژه خود ایفا کنند.

۵-ترویج رویکرد بین بخشی : توانمند سازی اجتماعی برای رویارویی با مشکلات مربوط به فقدان پایداری نیاز به رویکردهای هماهنگ بین بخشی و بین وزارتی دارد که بخش دولتی ، تجاری ، جامعه مدنی ، جوامع محلی و جوامع علمی را نیز شامل شود .

۶- سرمایه گذاری در زمینه آموزش برای توسعه پایدار ، سرمایه گذاری برای آینده و اقدامی نجات بخش است . الگوهای توسعه ناپایدار، آثار مخرب انسانی ، اجتماعی و اکولوژیکی به همراه دارد که امکانات نسله ای حال و آینده و پایداری زندگی در کشور را به چالش می کشد . از این رو از نهادهای متولی سیاست گذاری (معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی) درخواست می شود ، تمهیدات لازم را برای بسیج منابع و تخصیص هزینه های کافی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار تدارک بینند و اقدامات لازم را جهت ملحوظ نمودن آموزش برای توسعه پایدار در برنامه ریزیها انجام دهند .

۷- ترویج گفتگوهای ملی مبتنی بر شواهد برای سیاست گذاریهای آتی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار با تکیه بر نتایج پژوهش ها ، بررسی ها و راهبردهای ارزیابی و به اشتراک گذاشتن بهترین تجارب در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و ایجاد نشانگرهای ملی برای آموزش برای توسعه پایدار که بیانگر اجرای موثر آموزش برای توسعه پایدار و بازبینی موثر فرآیندها و نتایج آن هستند . در این ارتباط ، توصیه می شود نشستهای سزالانه با همکاری کمیسیون ملی و نهادهای ذیربط به منظور ارزیابی و سنجش پیشرفت برنامه آموزش برای توسعه پایدار در سطح ملی برگزار شود.

۸- تعیین یک نهاد ملی جهت ایجاد هماهنگی و نظارت بر سنجش پیشبرد فعالیتهای مربوط به آموزش برای توسعه پایدار تا پایان دهه : با توجه به ماهیت بین بخشی و بین نهادی کمیسیون ملی ، شرکت کنندگان در کارگاه توصیه کردند کمیسیون ملی یونسکو- ایران به عنوان نهاد هماهنگ کننده در ارتباط با اجرای برنامه در سطح ملی، تعیین شود .

ضمائم

ضمیمه ۱: برنامه کار کارگاه

جلسه افتتاحیه

- ضرورت و اهمیت برنامه آموزش برای توسعه پایدار، آقای دکتر سعید آبادی ، دبیر کل کمیسیون ملی

یونسکو ۸/۳۰-۸/۴۵

- یونسکو و نهادهای تخصصی ملل متحد و آموزش برای توسعه پایدار ، آقای چونلی هان ، رئیس دفتر

منطقه ای یونسکو در تهران ۸/۴۵ - ۹

اعضای هیئت رئیسه : آقایان : دکتر مکنون ، دکتر توفیقی ، دکتر ظهور ، دکتر فانی

جلسات کاری

۱. آموزش برای توسعه پایدار در راهبردها و سیاست گذاریهای کلان کشور

- طرحها و لوایح مجلس شورای اسلامی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای دکتر دوگانی

نماینده کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ۹/۲۰ - ۹

- آموزش برای توسعه پایدار در طرحها و برنامه های معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست

جمهوری توسط آقای محسنی نیا ، سرپرست دفتر برنامه ریزی فرهنگی و آموزشی معاونت برنامه ریزی و

نظارت راهبردی ریاست جمهوری ۹/۲۰-۹/۴۰

- گزارش طرح برنامه مشارکت کمیسیون ملی در زمینه تحلیل برنامه ها و سیاست های فرهنگی ، اجتماعی

و زیست محیطی ایران در برنامه چهارم با توجه به اهداف طرح اجرایی دهه ملل متحد برای آموزش در

خدمت توسعه پایدار و مروری اجمالی بر فعالیتهای کمیسیون ملی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار

توسط خانم دکتر محب حسینی ، مدیر بخش آموزش کمیسیون ملی یونسکو ۱۰-۹/۴۰

- اقدامات دفتر منطقه ای یونسکو در تهران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار با تمرکز بر Quality

Education توسط آقای دکتر ثمر بخش مسئول واحد آموزش دفتر منطقه ای یونسکو در تهران

۱۰/۲۰ - ۱۰

پذیرائی ۱۰/۲۰ - ۱۰/۴۰

۲. ادغام آموزش برای توسعه پایدار در طرحها و برنامه های نهادهای متولی آموزش کشور

- برنامه های درسی ، سیاستهای مربوط به معلمان و طرحها و برنامه های وزارت آموزش و پرورش در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای دکتر کریمی معاون مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش ۱۱ - ۱۰/۴۰

- آموزش عالی ، پژوهش و برنامه ریزیهای دانشگاهی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای دکتر ذاکر صالحی، مدیر گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی ۱۱/۲۰ - ۱۱

- طرحها و برنامه های وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای دکتر محقق معاون آموزشی وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ۱۱/۴۰ - ۱۱/۲۰

- آموزش برای توسعه پایدار در طرحها و برنامه های سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور توسط آقای علیرضا حاتم زاده مدیر کل دفتر بهسازی و نظارت آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای ۱۱/۴۰ - ۱۲

۳. جنبه های زیست محیطی آموزش برای توسعه پایدار

- طرحها و برنامه های سازمان حفاظت محیط زیست در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای مهندس زرنیدیان معاون دفتر پژوهش و توسعه پایدار سازمان حفاظت محیط زیست ۱۲/۲۰ - ۱۲

۴. آموزش برای توسعه پایدار و نهادهای اجتماعی و مدنی

- طرحها و برنامه های شهرداری تهران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای حسینی ، مدیر برنامه و بودجه دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران ۱۲/۴۰ - ۱۲/۲۰

- سازمانهای غیردولتی و آموزش برای توسعه پایدار توسط آقای دکتر عباسپور رئیس انجمن متخصصان محیط زیست ایران ۱۳ - ۱۲/۴۰

نماز و نهار ۱۴ - ۱۳

۵. آموزش برای توسعه پایدار : کودکان ، نوجوانان و جوانان

- طرحها و برنامه های سازمان ملی جوانان در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط خانم برخورداری ۱۴/۲۰ - ۱۴

- گزارش عملکرد مدارس مرتبط با یونسکو در تهران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار توسط مدیران و معلمان این مدارس ۱۵ - ۱۴/۲۰

جلسه تخصصی اعضای هیئت رئیسه : طرح چالش ها و نقاط ضعف و قوت آموزش برای توسعه
پایدار در ایران و ارائه راهکارها و رهنمودهای پیشنهادی و جلسه پرسش و پاسخ (دانشگاهیان
، نهادهای جامعه مدنی ، متخصصان و صاحب نظران) ۱۵-۱۶

جلسه اختتامیه و بیانیه نهائی کارگاه ۱۶-۱۶/۴۰

پذیرائی ۱۶/۴۰-۱۷

ضمیمه ۲: بروشور کارگاه

کارگاه ملی پیشرفتهای جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد
کشوری تا پایان ۲۰۱۳

سالن اجتماعات کمیسیون ملی یونسکو - ایران

۱۵ آذر ماه ۱۳۸۹

در چارچوب فعالیتهای مربوط به اجرای برنامه های دهه آموزش برای توسعه پایدار ملل متحد در ایران (۲۰۱۴-۲۰۰۵) ، بخش آموزش کمیسیون ملی یونسکو - ایران در نظر دارد با همکاری واحد آموزش دفتر منطقه ای یونسکو در تهران ، " کارگاه ملی پیشرفتهای جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳ " را به منظور تقویت ظرفیت سازی ملی در بین نهادهای دست اندرکار آموزش برای توسعه پایدار در کشور و ارتقای شناخت در خصوص کیفیت اجرای فعالیتهای آموزش برای توسعه پایدار در ایران ، در تاریخ ۱۵ آذر ماه ۱۳۸۹ ، در کمیسیون ملی برگزار نماید .

اهداف :

- تقویت حمایت نهادی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار در سطح ملی
- ارتقای رویکرد بین بخشی در زمینه اجرای برنامه های آموزش برای توسعه پایدار (آموزش ، علوم ، فرهنگ و ارتباطات)
- ارزیابی فعالیتهای انجام شده از آغاز دهه آموزش برای توسعه پایدار (۲۰۱۴-۲۰۰۵) و طراحی فعالیتهای برای نیمه دوم دهه
- تقویت ارتباط و همکاری بین نهادی در خصوص آموزش برای توسعه پایدار در بین نهادهای دولتی رسانه ها ، سازمانهای غیر دولتی و نهادهای جامعه مدنی
- مستند سازی اقدامات و فعالیتهای انجام شده در زمینه آموزش برای توسعه پایدار در ایران

شرکت کنندگان:

- معلمان ، آموزشیاران ، مدیران و کارشناسان مسئول در ارتباط با اولویتهای چهارگانه : اجتماعی ، زیست محیطی ، فرهنگی و اقتصادی توسعه پایدار در نهادها و وزارتخانه های ذیربط مطابق با طرح پیوست .
- دانشگاهیان ، پژوهشگران ، جامعه مدنی و سازمانهای غیر دولتی فعال در زمینه آموزش برای توسعه پایدار.

نتایج مورد انتظار:

- تقویت ارتباط و همکاری بین بخشی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار
- ایجاد شبکه و تشکیل بانک اطلاعاتی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار
- تهیه توصیه های لازم برای طراحی یک چارچوب عمل ملی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار
- تهیه اسناد اطلاعاتی (نسخ چاپی و الکترونیکی) در مورد گزارشها و توصیه های کارگاه به زبان فارسی و انگلیسی

شرکای اجرای برنامه :

- وزارت آموزش و پرورش
- وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری
- سازمان حفاظت محیط زیست
- وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
- وزارت کار و امور اجتماعی
- مجلس شورای اسلامی (کمیسیون آموزش و تحقیقات)
- معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری
- شهرداری تهران : معاونت فرهنگی و اجتماعی
- مدارس مرتبط با یونسکو در تهران
- سازمان ملی جوانان
- سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری
- دانشگاههای ذیربط و سازمانهای غیر دولتی ، اجتماعی و مذهبی فعال

اولویت های موضوعی برنامه توسعه پایدار ملل متحد

اجتماعی	فرهنگی	زیست محیطی	اقتصادی
حقوق بشر حقوق اولیه بشر آموزش پایه- سواد آموزی مسکن عدالت اجتماعی - فقر، فرصت های برابر اجتماعات به حاشیه رانده شده	تنوع فرهنگی و زبانی دانش بوم زا عدم تبعیض احترام به تنوع	منابع و میراث طبیعی کیفیت آب و هوا استفاده بهینه از انرژی های تجدید پذیر فرسایش خاک و محیط زیست حفظ تنوع زیستی حفاظت از اکوسیستم ها حفاظت از میراث طبیعی گردشگری زیست محیطی پایدار	کاهش فقر مشکلات اقتصادی اجتماعی توسعه نیافتگی فقر امنیت غذایی
صلح و امنیت انسانی خلع سلاح تروریسم غذا- گرسنگی، سوء تغذیه ، بهداشت عمومی همبستگی جهانی	تفاهم بین فرهنگی و بین مذهبی صلح و عدم خشونت بردباری سازش حل و فصل اختلافات	تغییرات آب و هوایی انتشار گازهای گلخانه ای گرم شدن جهان جزایر کوچک و مناطق ساحلی	تلفیق مسئولیت و پاسخگویی اخلاق و حاکمیت درست شفاف سازی و پاسخگویی مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی
فراهم ساختن فرصت های برابر بین زنان و مردان نقش های زنان و مردان فرصت های برابر	میراث معنوی حراست از تنوع فرهنگی و زبانی میراث شفاهی	توسعه روستایی گسترش کشاورزی فعالیت های کشاورزی حاصلخیز کننده ها سد بندی کاهش خاک و بایر شدن	
سلامت بیماری ها، سوء تغذیه آموزش در زمینه مواد مخدر مرگ و میر نوزادان امید به زندگی اچ آی وی / ایدز	کالا و خدمات فرهنگی گردشگری فرهنگی پایدار	شهرنشینی پایدار صنعتی شدن جمعیت آلودگی صوتی، شیمیایی، آب و هوا کاهش ضایعات	اقتصاد بازار الگوهای غیر پایدار تولید و مصرف
حاکمیت مناسب ادغام اجتماعی و مدنی شهروندی ، دموکراسی		پیشگیری و کاهش بلایا تراکم جمعیت برنامه ریزی در مورد کاربری زمین ساخت و ساز مناسب جمعیت های در معرض خطر	

ضمیمه ۳: فهرست شرکت کنندگان

۱-وزارتخانه ها، سازمان ها و سایر نهاد های ملی

۱- آقای دکتر ذاکر صالحی موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی

۲- آقای دکتر غلامرضا کریمی وزارت آموزش و پرورش

۳- آقای خالدی وزارت آموزش و پرورش

۴- آقای وحید یعقوبی وزارت آموزش و پرورش

۵- آقای نصرت الله عبدی پور وزارت آموزش و پرورش

۶- آقای مهندس زرنیدیان سازمان حفاظت محیط زیست

۷- آقای رضا فرخی سازمان حفاظت محیط زیست

۸- آقای محسنی نیا معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

۹- خانم زینب مهرجو کمالکی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

۱۰- خانم سولماز صنعتی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

۱۱- خانم پگاه خلیلی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

۱۲- آقای عبدالرضا وفایی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

۱۳- آقای دکتر عباس انتظاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۱۴- آقای دکتر غفارزاده انجمن متخصصان محیط زیست ایران

۱۵- آقای علیرضا حاتم زاده سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

۲-مدارس مرتبط با یونسکو (مدیران و معلمان)

۱- خانم شهلا خیراندیش دبستان عدالت

۲- خانم الهه نظام زاده کرمانی دبستان عدالت

۳- خانم زهرا پروین دبستان ایمان

۴- خانم سیمین نوروزی دبستان ایمان

۵- خانم زهرا عبدالصالحی مجتمع آموزشی شهید مهدوی

۶- خانم زهرا آدمی مجتمع آموزشی شهید مهدوی

۷- خانم منیره حاجی آقا زاده دبیرستان امام مهدی

۸- خانم مهرناز اکبری دبیرستان امام مهدی

۹- خانم مهناز عربی دبیرستان هاجر

۱۰- خانم اعظم ایران دوستدار دبیرستان شهید ایرج رستمی

۱۱- خانم فتانه حسامی دبیرستان شهید ایرج رستمی

۳- متخصصان و دانشگاهیان

۱- آقای دکتر رضا مکنون، رئیس کمیته ملی آموزش برای توسعه پایدار سازمان حفاظت محیط زیست

۲- آقای دکتر جعفر توفیقی عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

۳- آقای دکتر علی اصغر فانی عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

۴- آقای دکتر حسن ظهور معاون آکادمی علوم و عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

۴- دفتر منطقه ای یونسکو در تهران

۱- آقای دکتر ثمر بخش مسئول واحد آموزش

۵- کمیسیون ملی یونسکو در ایران

۱- آقای دکتر سعیدآبادی دبیرکل

۲- خانم دکتر محب حسینی رئیس گروه آموزش

۳- خانم دکتر گرانی رئیس گروه علوم

۴- آقای دکتر اعتمادی رئیس گروه ارتباطات و اطلاعات

۵- آقای دکتر کیانی رئیس گروه علوم اجتماعی

۶- آقای دکتر مستکین رئیس گروه فرهنگ

۷- خانم پورهادی کارشناس گروه آموزش

۸- خانم حسینیان مسئول بخش روابط عمومی

۹- خانم پیروزنیک مسئول و